

“Engagement Thailand”

ศ.ดร.ปิยะวัตติ บุญ-หลง

เลขาธิการ

Engagement Thailand

ในการทำงานวิชาการกับสังคมนั้น มหาวิทยาลัยมีการทำงานร่วมกับภาคีหลายภาคส่วน เช่น ชุมชน โรงเรียน วัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานด้านศิลปวัฒนธรรม ภาคธุรกิจ องค์กรระหว่างประเทศ ตลอดจนศิษย์เก่าของแต่ละมหาวิทยาลัยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปช่วยเหลือสังคมให้มีการกินดีอยู่ดี ซึ่งในการทำงานวิชาการดังกล่าวของแต่ละมหาวิทยาลัยนั้นมีทั้งการทำงานกับภาคี ผู้รับประโยชน์โดยตรงและกับหน่วยงานที่ทำงานกับภาคีประชาสังคม หรือชุมชนอยู่แล้ว เช่น มูลนิธิ องค์กรชุมชน สมาคม หรือโครงการต่างๆ

ข้อดีของการทำงานร่วมกับหน่วยงานเช่นนี้คือ การทำงานจะมีทุนเดิมอยู่แล้ว มีข้อมูล สถานการณ์ของพื้นที่ มีโจทย์และความต้องการ ตลอดจนเครือข่ายที่กว้างขวางในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้มหาวิทยาลัยสามารถตอบสนองความต้องการได้ตรงประเด็น ผนึกกำลังกันทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุดกับกลุ่มเป้าหมายช่วยประหยัดเวลาในการพัฒนาโจทย์วิจัยและพัฒนาความเชื่อมั่นของบุคลากรในการเข้าไปทำงานกับพื้นที่ได้ นอกจากนี้ผลกระทบของโครงการเหล่านี้จะเกิดขึ้นในวงกว้างกว่าการที่มหาวิทยาลัยเข้าไปทำงานเพียงหน่วยงานเดียว

ทั้งนี้ หน่วยงานที่ทำงานกับสังคมและพื้นที่อยู่แล้วมีเป็นจำนวนมากในประเทศไทย ทั้งที่เป็นหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของภาคเอกชน หน่วยงานไม่หวังผลกำไร และหน่วยงานของภาคประชาสังคมซึ่งสามารถจำแนกบทบาทได้ในด้านต่างๆ เช่น กลุ่มที่ทำงานกับพื้นที่โดยตรง (development agencies) เช่น โครงการพระราชดำริ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรชุมชนต่างๆ กลุ่มสนับสนุนทุนการทำงานกับพื้นที่ (funding agencies) เช่น สสส.

สกว. กลุ่มที่ทำหน้าที่ประสานจับคู่ (match-maker) และกลุ่มที่ทำหน้าที่พัฒนาขีดความสามารถของพื้นที่ (capacity building) เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การทำงานในลักษณะนี้ย่อมมีความซับซ้อนทั้งในด้านเนื้อหาและการจัดการมากขึ้น บทความในฉบับนี้ จึงได้นำเสนอกรณีศึกษาของมหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งทั้งมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเอกชนในการทำงานร่วมกับหน่วยงาน สมาคม และมูลนิธิต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนเป็นข้อมูลให้กับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ในการทำงานมหาวิทยาลัยเพื่อสังคมต่อไป

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

กับโครงการหลวง

สุเมธ ท่านเจริญ

ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมและสนับสนุนมูลนิธิโครงการหลวง และโครงการตามพระราชดำริ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

วรศักดิ์ เพชรานนท์

นักวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) ได้สนับสนุนทางวิชาการให้กับมูลนิธิโครงการหลวงตั้งแต่ปลายปี 2542 โดยเน้นการใช้ความรู้ด้านวิศวกรรมศาสตร์ พลังงาน และสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนระบบเกษตรบนพื้นที่สูง (3E for A : Engineering, Energy and Environment for Agriculture) นอกจากนี้ มจธ. มีความรู้และประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีวิศวกรรม เทคโนโลยีพลังงาน และเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม จากการบูรณาการเทคโนโลยีทั้งสามกับระบบเกษตรมากกว่า 20 ปี ในการบริหารและสนับสนุนงานโรงงานหลวงอาหารสำเร็จรูปตั้งแต่ปี พ.ศ 2525

มจธ. ได้กำหนดยุทธศาสตร์วิศวกรรม พลังงานและสิ่งแวดล้อม 6 ยุทธศาสตร์ เพื่อสนับสนุนมูลนิธิโครงการหลวงตามแนวการประยุกต์

และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ “Clean and Green” ของกิจกรรมและผลผลิตมูลนิธิโครงการหลวง ทั้งนี้ยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ได้แก่ 1) การสร้างเทคโนโลยี Clean and Green สำหรับการผลิตของสถานีและการเกษตร 2) การสังเคราะห์เทคโนโลยีเฉพาะเพื่อการเกษตรบนที่สูงโดยบูรณาการวิศวกรรมและการผลิตทางการเกษตร 3) การใช้เทคโนโลยีวิศวกรรมเพื่อเพิ่มคุณภาพและผลิตภาพของการเกษตรบนพื้นที่สูง 4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งเชิงวิศวกรรมของบุคลากรมูลนิธิและเชิงระบบของสถานี 5) การระดมสรรพกำลังเครือข่ายการพัฒนาและประยุกต์เทคโนโลยีวิศวกรรมเพื่อการเกษตรบนที่สูง และ 6) การสร้างความตระหนักเรื่องการอนุรักษ์พลังงาน ทรัพยากรน้ำ และดิน

กรณีตัวอย่างของการดำเนินงานภายใต้ ยุทธศาสตร์วิศวกรรม
พลังงานและสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนงานมูลนิธิโครงการหลวง ได้แก่

1) การระดมสรรพกำลังเครื่องข่ายการพัฒนาและประยุกต์เทคโนโลยี วิศวกรรมเพื่อการเกษตรบนที่สูง

มจร. ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาใน
ฐานะสถาบันอุดมศึกษาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ว และ ท)
ในพื้นที่ ในการดำเนินแผนงาน 3E for A ภายใต้ แนวคิดการพัฒนาโจทย์
ที่มีคุณค่าและความหมายต่อชุมชนเป้าหมายในพื้นที่มูลนิธิฯ ซึ่งเป็น
งานวิชาการของอาจารย์ นักวิจัย และบูรณาการกับการเรียนการสอน
เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น การเสริมความเข้มแข็งมูลนิธิฯ ด้าน ว และ ท
การตอบโจทย์เฉพาะเรื่องให้กับโครงการหลวงและชุมชนโดยตรง การ
เชื่อมโยง และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ องค์กร บุคลากร การปรับ
แต่งองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมของ
ชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการบ่มเพาะ หล่อหลอม ชัดเกล้า พัฒนาทัศนคติ
ตอบแทนสังคมให้กับอาจารย์ นักวิจัย นักศึกษา ในมหาวิทยาลัย

มจร. จัดโครงการค่ายทักษะวิชาชีพวิทยาศาสตร์และวิศวกรรม
ขึ้น เพื่อฝึกฝนและพัฒนาทักษะในการทำงานของนักศึกษาจาก
โจทย์วิจัยในพื้นที่จริง นักศึกษาต้องศึกษาและวางแผนการปฏิบัติงาน
ด้วยตนเองโดยมีนักวิจัยพี่เลี้ยง เป็นอาจารย์เอื้อ (Facilitator) ดูแล
ให้เกิดการเรียนรู้และสามารถแก้ปัญหาได้โดยนักศึกษาเอง โดยใน
ระหว่างปี 2545 - 2557 มีนักศึกษาเข้าร่วมกว่า 500 คน ทำโจทย์ใน
ศูนย์ฯ จำนวนปีละกว่า 20 เรื่อง ซึ่งผลงานเหล่านี้ถูกนำไปใช้ประโยชน์
ต่อยอดในงานของมูลนิธิโครงการหลวง

2) วิศวกรรมระบบการจัดการ

การสร้างความสามารถให้กับเจ้าหน้าที่และผู้บริหารของโรง
คัดบรรจุในศูนย์ฯ แม่แฮ ในการจัดทำบัญชีต้นทุนสิ่งแวดล้อม (EMA :
Environmental Management Accounting) เพื่อให้สามารถ
วิเคราะห์ต้นทุนของกระบวนการผลิต แยกตามกิจกรรมย่อยและ
ของเสียที่เกิดจากกิจกรรมการผลิตภายในโรงคัดบรรจุ นำไปสู่การ
ปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง (KAIZEN) จากการทำงานและเก็บข้อมูล
ตลอด 4 ปี พบว่า มีกิจกรรมลดการสูญเสียในกระบวนการผลิต และ
การจัดการวัตถุดิบคุณภาพดีตั้งแต่ต้นทาง ส่งผลให้มีกำไรเพิ่มขึ้น
จาก 0.75 ล้านบาทในปี 2553 เป็น 10 ล้านบาทในปี 2557 และมีของเสีย
ลดลงจาก 28% เหลือเพียง 10%

เงื่อนไขสำคัญของความสำเร็จคือ การกำหนดให้เป็นนโยบาย
ของศูนย์ฯ มีการมอบหมายภารกิจให้กับเจ้าหน้าที่รับผิดชอบและมี
ระบบการประเมินความสามารถของเจ้าหน้าที่รับผิดชอบภายใต้
แนวคิดการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องเพื่อลดการสูญเสีย

3) การสังเคราะห์เทคโนโลยีเฉพาะเพื่อการเกษตรบนที่สูงโดยบูรณาการ วิศวกรรมและการผลิตทางการเกษตร : ระบบเย็นเร็ว (Pre - cooling)

มูลนิธิโครงการหลวง ส่งเสริมให้ชาวไทยภูเขาปลูกผักทดแทน
การปลูกฝิ่น ปริมาณผลผลิต ประมาณ 6,500 ตัน/ปี เป็นมูลค่ารับซื้อ
จากเกษตรกรกว่า 107 ล้านบาท/ปี และมีประสบปัญหาความเสี
หาย คิดเป็นปริมาณเกือบ 50% มจร. ได้ออกแบบจัดสร้างระบบลด
อุณหภูมิผักอย่างรวดเร็ว (Pre - cooling system) ซึ่งระบบที่ออกแบบ
สามารถรองรับผลผลิตได้บางส่วนประมาณ 1,500 ตัน/ปี คิดเป็นมูลค่า
24.6 ล้านบาท/ปี

มจร. ได้ออกแบบสร้างระบบเย็นเร็วให้กับมูลนิธิโครงการหลวง
ตั้งแต่ปี 2545 การศึกษาเบื้องต้นแสดงว่า ระบบสามารถลดการ
สูญเสียจากเดิมเหลือน้อยกว่า 10% แต่เนื่องจากเป็นเทคนิคใหม่
จึงต้องการองค์ความรู้ด้านการจัดการ จึงได้ศึกษาการจัดการระบบ
เย็นเร็วในระดับห้องปฏิบัติการ เพื่อลดเวลา ลดพลังงาน ขณะที่ยังคง
คุณภาพความสดของผลผลิตที่มีความหลากหลาย โดยการลดอุณหภูมิ
สุดท้ายลงเหลือ 10, 8, 6 และ 4 องศาเซลเซียส ตามลำดับ จากนั้น
เก็บในห้องอุณหภูมิ 4 องศาเซลเซียส พบว่าคุณภาพโดยรวมไม่ต่างกัน
แต่จะสูญเสียน้ำหนักเพิ่มขึ้น 1 - 2.5 % โดยลดเวลาในระบบเย็นเร็ว
ได้ 1 - 2 ชม./รอบ จากการทดลองดังกล่าวสามารถเพิ่มกำลังการผลิต
ได้มากที่สุดถึง 2 เท่า ดังนั้นในกรณีที่ปริมาณผักสูงกว่ากำลังการผลิต
จึงสามารถใช้ผลการวิจัยนี้ตัดสินใจและกำหนดระดับอุณหภูมิสุดท้าย
ให้สอดคล้องกับสถานการณ์การผลิตได้ ผลการศึกษาดังกล่าวเป็น
แนวทางในการสนับสนุนความสามารถในการจัดการของศูนย์ฯ
พัฒนาโครงการหลวงทั้ง 7 ศูนย์ฯ และได้ทำการออกแบบปรับปรุง
โรงคัดบรรจุทั้ง 7 ศูนย์ฯ เพื่อรองรับมาตรฐานการจัดการตามหลัก
สุขาภิบาล (GMP)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กับการทำงานร่วม

กับเครือข่ายภายนอก

รศ.ดร.ชาญวิทย์ เกียมบุญประเสริฐ

รองอธิการบดีฝ่ายบริการวิชาการแก่สังคม
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การบริการวิชาการแก่ชุมชนเป็นพันธกิจหนึ่งของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มศว) ที่มุ่งเน้นการยกระดับการให้บริการวิชาการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ส่งเสริมการศึกษา และถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ท้องถิ่นและชุมชน ด้วยการบูรณาการความรู้ของคณาจารย์ บุคลากร และนิสิต เพื่อให้การบริการวิชาการในพื้นที่เป้าหมาย โดยมอบให้ศูนย์บริการวิชาการแก่ชุมชนทำหน้าที่ประสานงานเพื่อดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย คือ จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระแก้ว ตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก ได้แก่ โครงการสร้างดัชนีความสุขมวลรวม โดยร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) มูลนิธิหัวใจอาสา ศูนย์คุณธรรม สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ กองทุนเวลาเพื่อสังคม และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยการจัดทำดัชนีความสุขมวลรวมในท้องถิ่นที่ตำบลหนองหมากฝ้าย อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว และตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก มีตัวแทนทุกหน่วยงานลงพื้นที่ร่วมกับตัวแทนชุมชน ทุกกลุ่ม ประชุม

ร่วมกัน มีการกำหนดปฏิทินชุมชน ศึกษาของดีในชุมชน ค้นหาธรรมเนียมชุมชน โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างอาจารย์ บุคลากร นิสิต มศว และตัวแทนชาวบ้าน ผลจากการศึกษาทำให้ ชุมชนมีความสามัคคี เข้มแข็งขึ้น ได้รวบรวมของดีของชุมชน ได้ฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรม ได้แนวทางการพัฒนาชุมชนและกำหนดดัชนีเป็นธรรมนูญชุมชน เพื่อจัดทำเป็นตัวชี้วัดดัชนีความสุขมวลรวมของชุมชนและได้มีการต่อยอด ขยายวิธีการจัดการความรู้เป็นแบบอย่างไปยังตำบลอื่นๆ ต่อไป

นอกจากนี้ คณะสังคมศาสตร์ โดยภาควิชาบริหารธุรกิจ ยังได้ร่วมมือกับสำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ (สกส.) และมูลนิธิมิชชั่น วีระไวทยะ จัดทำหลักสูตรผู้ประกอบการทางสังคม มีทั้งหลักสูตรระยะสั้น 3 เดือน 8 เดือน และ 12 เดือน และพัฒนาเป็นหลักสูตรบริหารธุรกิจเพื่อสังคมต่อไป สำหรับกิจการเพื่อสังคมที่กำลังดำเนินการอยู่ โดยความร่วมมือกับ สกส. และชุมชนในตำบลทรายมูล เพื่อลดการใช้สารเคมี โดยการผลิตข้าวเกษตรอินทรีย์เพื่อออกจำหน่ายในนาม **ข้าวต้นน้ำ** ในปัจจุบัน

ส่วนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่จิตอาสา เพื่อรับใช้สังคมนั้น ตัวจักรสำคัญที่ใช้ในการขับเคลื่อน คือ ทรัพยากรมนุษย์ เพราะในการขับเคลื่อนชุมชนนั้น คน ต้องมีแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากต้องเสียสละเวลา และความสบายในการช่วยเหลือผู้อื่น การสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานจึงเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ใช่เพียงแต่ผู้ปฏิบัติเท่านั้น ผู้รับบริการเองก็มีความจำเป็นในการสร้างแรงบันดาลใจด้วย เพราะชาวบ้านหรือชุมชนต้องร่วมกันขับเคลื่อนพัฒนาพื้นที่ของตนเอง ให้เกิดความยั่งยืน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจึงจัดโครงการสร้างแรงบันดาลใจ เพื่องานรับใช้สังคม ดังนี้

1) โครงการค่ายสร้างแรงบันดาลใจนิสิต สู่เส้นทางสร้างแรงบันดาลใจ สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 1 เพื่อให้นิสิตเกิดแรงบันดาลใจในการทำงานรับใช้สังคม จำนวนทั้งสิ้น 7 รุ่น มีนิสิตเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจจำนวนไม่น้อยกว่า 1,000 คน จากการดำเนินงานพบว่านิสิตที่เข้าร่วมเกิดแรงบันดาลใจ และมีจิตอาสาต้องการทำงานรับใช้สังคมมากกว่าร้อยละ 98

2) โครงการสร้างแรงบันดาลใจสำหรับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน โดยประกอบไปด้วยหลายกิจกรรม เช่น การไปศึกษาดูงานมูลนิธิอานันทมหิดล การไปศึกษาดูงานแรงบันดาลใจผู้ปฏิบัติงานที่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นต้น จากการดำเนินงานทำให้เกิดหัวหน้าโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชนใหม่ นำความรู้มาต่อยอดในการไปพัฒนาชุมชนและสังคมต่อไป

3) โครงการสร้างแรงบันดาลใจศึกษาดูงานเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับชาวบ้านและชุมชนในพื้นที่เป้าหมายจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระแก้ว ผลการดำเนินงานทำให้ทราบปัญหาและข้อเสนอแนะเชิงลึกในพื้นที่ มีการวางแผนและสร้างแนวทางการพัฒนาร่วมกัน เกิดโครงการใหม่ที่สามารถนำไปสร้างอาชีพ และเพิ่มรายได้แก่ชุมชน

ในปี พ.ศ. 2558 มหาวิทยาลัยได้ดำเนินงานในด้านการบริการวิชาการแก่สังคมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเรื่องกิจการเพื่อสังคม โดยขยายเครือข่ายความร่วมมือจากภายในสถาบันอุดมศึกษา ออกไปสู่องค์กรภายนอก เพื่อช่วยให้สังคมสามารถขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน โมเดลต้นแบบในการดำเนินงานด้านการบริการวิชาการแก่สังคม รวมถึงสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการกับหลักสูตรการเรียนการสอน และการวิจัยให้มีเพิ่มขึ้น และจะพัฒนาบุคลากร นิสิต ให้เกิดจิตอาสา เพื่อนำไปสู่มหาวิทยาลัยรับใช้สังคมต่อไป

บทบาทพันธมิตรกิจสัมพันธ์ของ มหาวิทยาลัยทักษิณกับสังคม (TSU-Social Engagement)

ผศ.ดร.บุกุล อินกระสังขา

รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยทักษิณ

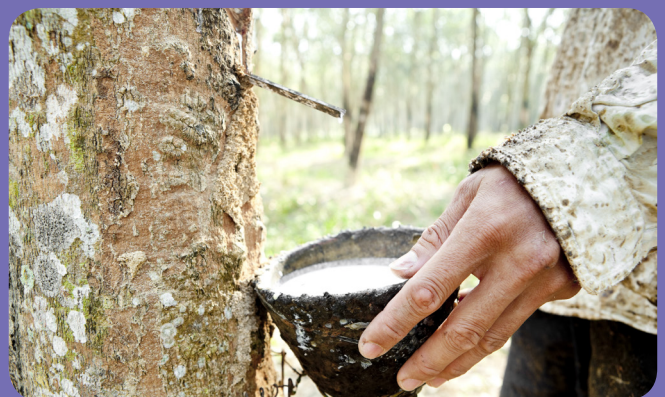
รศ.ดร.ณัฐพงศ์ จิตนิรัตน์

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยทักษิณ มีวิวัฒนาการมาจาก “วิทยาลัยวิชาการศึกษา สงขลา” ตั้งแต่ปี 2511 ต่อมาได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในชื่อ “มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา” และเปลี่ยนชื่อเป็น “มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาคใต้” เนื่องจากเขตปฏิบัติงานมีพื้นที่ทั้งในจังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง และยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ ชื่อว่า “มหาวิทยาลัยทักษิณ” ตั้งแต่ปี 2539 และได้เปลี่ยนสถานะเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ตั้งแต่ปี 2551 มีปรัชญาของสถาบัน คือ “ปัญญา จริยธรรม นำการพัฒนา” และมีปณิธานร่วมกันคือ “การเป็นมหาวิทยาลัยรับใช้สังคม” ในกรณีการดำเนินการด้านพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม (Engagement Thailand, EnT) ทางมหาวิทยาลัยได้มอบนโยบายให้ทุกส่วนงานวิชาการทำงานด้านวิชาการรับใช้สังคมในทุกศาสตร์ และกำหนดพื้นที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนในลักษณะ “หนึ่งคณะหนึ่งชุมชน” ส่วนในระดับมหาวิทยาลัยให้เน้นการพัฒนาพื้นที่ตั้งของ

แต่ละวิทยาเขตเป็นหลัก มหาวิทยาลัยทักษิณมีการดำเนินกิจกรรมวิชาการรับใช้สังคมที่มีความร่วมมือกับองค์กร สมาคมหรือหน่วยงานที่ไม่เป็นภาครัฐ มากมาย จะขอยกตัวอย่างงานที่ได้ดำเนินการมาอย่างโดดเด่น 2 โครงการ

1. โครงการทำงานร่วมกับชุมชนตะโหนดและชุมชนดอนประดู่จังหวัดพัทลุง โดยสถาบันปฏิบัติการชุมชนเพื่อการศึกษาแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยทักษิณ (มีชื่อย่อว่า ICOFIS) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นช่องทางให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางเพาะบ่มปัญญา จริยธรรม นำการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยกระบวนการจัดการให้มีวิชาศึกษาทั่วไป (คือ รายวิชาวิถีชุมชนท้องถิ่น) โดยนำนิสิตไปร่วมเรียนรู้กับชาวบ้านและร่วมพัฒนากระบวนการทำงานในชุมชนโดยใช้หลักการร่วมคิดร่วมทำ ทำให้ทั้งนิสิตและชุมชนได้มีการสร้างความผูกพันและเข้าใจบทบาทที่ถูกต้องซึ่งกันและกัน

ที่ผ่านมา ICOFIS ได้ลงนามความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาลดอนประดู่ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพิจิตร มูลนิธิธรรมาภิบาล และปตท.สผ. เป็นต้น ในการนำนิสิตลงชุมชนเพื่อเรียนรู้และทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การสร้างฝายกันน้ำในพื้นที่ตำบลตะโหมดช่วยส่งเสริมการเกิดเป็นธนาคารน้ำในพื้นที่ที่มีการรณรงค์แนวคิดปลูกป่าไม่ร่วมกับสวนยางพารา ภายใต้ชื่อ “โครงการทำสวนยางเพิ่มป่ารักษ์น้ำ” และสร้างความเจริญด้านอาชีพและความเป็นอยู่ของชุมชน อาทิเช่น การมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ชุมชนตะโหมดทำการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์โดยให้นิสิตเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ปลูก ดูแล เก็บเกี่ยวและช่วยส่งเสริมการขายให้กับชุมชนทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย ผลกระทบด้านบวกที่เกิดขึ้นที่เห็นเด่นชัด คือ การที่นิสิตรู้จักและผูกพันกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของตนเอง มีส่วนร่วมมีพัฒนาและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น

2. โครงการบูรณาการงานวิชาการกับงานพัฒนาชุมชนของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ได้ลงนามความร่วมมือกับองค์กรภาคี ได้แก่ มูลนิธิชุมชนไทย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์การแอคชั่นเอดประเทศไทย สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และเครือข่ายชุมชนศรัทธา จัดทำ*โครงการบูรณาการเพื่อการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้* มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 โดยมีจุดมุ่งหมายในการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับวิถีและอัตลักษณ์ของชุมชนภายใต้แนวคิด “ใช้หลักศาสนา สร้างศรัทธา เพื่อพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนใต้” และใช้พลังของชุมชนที่เกิดจากความร่วมมือของประชาชนกลุ่มต่างๆ ในสังคมชายแดนใต้เป็นกลไกและกระบวนการขับเคลื่อน และดำเนินงานใน 4 โครงการหลัก คือ 1) โครงการพัฒนาเครือข่ายครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อบูรณาการศึกษาระบบยั่งยืน เป็นการบูรณาการระบบการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ ผ่านเครือข่ายการเรียนรู้ที่เรียกว่า “เครือข่ายโรงเรียนตึกวา” ซึ่งหมายถึง โรงเรียนที่มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เข้าสู่วิถีอิสลามโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

- 2) โครงการเสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถชุมชน ในกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ เช่น การออมทรัพย์ด้วยกระบวนทัศน์อิสลาม กลุ่มเยาวชน แม่บ้าน การจัดการทรัพยากร ฯลฯ โดยเน้นการฝึกอบรมและเสริมสร้างศักยภาพแก่นำระดับเครือข่าย ใน 2 เครือข่ายที่จัดตั้งขึ้น คือ “เครือข่ายชุมชนศรัทธาจังหวัดชายแดนภาคใต้” และ “เครือข่ายอิควะห์เปอร์ดาเนี่ยน สโดย จ.สตูล” (เครือข่ายเกษตรกร จังหวัดสตูล)
- 3) โครงการเผยแพร่และการขับเคลื่อนนโยบาย เป็นการเผยแพร่องค์ความรู้สู่สาธารณะเพื่อสร้างการรับรู้ มุมมองใหม่ และทัศนคติที่ดีของสาธารณะต่อพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในรูปแบบต่างๆ เช่น จัดหมายข่าวฮาราบันกัมปัง (ความหวังที่ชุมชน) หนังสือ เพลง วิดีทัศน์ เลื่อนรณรงค์ การประชุมวิชาการ สมัชชาประชาชน เป็นต้น และ
- 4) โครงการพัฒนาเครือข่ายประชาสังคม เป็นการส่งเสริมสนับสนุนการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคมและการเมืองภาคพลเมือง ทั้งนี้โครงการนี้มีพื้นที่วิจัยและปฏิบัติการใน 5 จังหวัดคือปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล รวมจำนวน 36 อำเภอ 75 หมู่บ้าน

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าเกิดผลสำเร็จหลายประการที่สำคัญ คือ สามารถพัฒนาแนวทางการทำงานที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่สามารถนำไปสู่การยอมรับ การสร้างความเข้าใจอันดีของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งมีส่วนสำคัญในกระบวนการสร้างสันติภาพที่ฐานเริ่มต้นจากชุมชน และสร้างนวัตกรรมการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานอัตลักษณ์ชุมชนและวัฒนธรรม การพัฒนากิจกรรมใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับความคาดหวังและความต้องการของชุมชน

จากการดำเนินงานทั้งสองโครงการของมหาวิทยาลัยทักษิณทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่ส่งผลต่อแนวคิด ทิศทางการเป็นมหาวิทยาลัยรับใช้สังคม และพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทมหาวิทยาลัยทักษิณที่เป็นเสมือน “สะพานเชื่อม” วิชาการกับการปฏิบัติจริงในระดับชุมชน สังคม และที่สำคัญคือการหนุนเนื่องสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในเชิงประเด็น พื้นที่ หรือการปรับเปลี่ยนนโยบายสาธารณะ อันเกิดจากการทำงานร่วมกันของภาคีที่เกี่ยวข้อง บนพื้นฐานการมีส่วนร่วม การยอมรับซึ่งกันและกันอย่างเท่าเทียม

พันธกิจสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยกับสังคม

(University Engagement)

ประโยชน์ร่วม 3 ประสาน :

มรส. - สสส. - อปท.

ดร.วัฒนา รัตนพรหม

รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและวิเทศสัมพันธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

จากปรัชญา “สร้างปัญญาเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น” ถูกถ่ายทอดเป็นวิสัยทัศน์ “มหาวิทยาลัยต้นแบบแห่งภูมิภาคเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตาม หลักการ 4 ประการของ “พันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม” (University Engagement) คือ 1) ร่วมคิดร่วมทำแบบพันธมิตรและหุ้นส่วน 2) เกิดประโยชน์ร่วมกันแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 3) เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปสู่ผลงานวิชาการ และ 4) เกิดผลกระทบต่อสังคมที่ประเมินได้ โดยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาของชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ มหาวิทยาลัยเป็นผู้สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนด้วยการเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิชาการเข้ากับแนวปฏิบัติที่ดีที่เป็นศักยภาพของชุมชนให้สามารถยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

จึงเป็นที่มาของโครงการความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (มรส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักสนับสนุนสุขภาพชุมชน (สำนัก 3) เพื่อจัดตั้ง ศูนย์สนับสนุนวิชาการเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ภาคใต้ตอนบน (ศวภ.มรส.) เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้และบุคลากรจากภาควิชาการของมหาวิทยาลัยไปสู่ภาคปฏิบัติในชุมชนท้องถิ่น 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน ได้แก่ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กระบี่ พังงา และภูเก็ต โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของชุมชนผ่านทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในพื้นที่ ซึ่งทำหน้าที่เป็น ศูนย์จัดการเครือข่ายสุขภาพชุมชน (ศจค.) หรือ “แม่ข่าย” ซึ่งแต่ละแม่ข่ายจะมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในความดูแล ซึ่งเรียกว่า “ลูกข่าย” จำนวน 20 อปท. โดยที่ ศวภ.มรส.

และแม่ข่ายจะช่วยส่งเสริมให้ลูกข่ายเรียนรู้วิธีการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้วยตนเอง โดยในรอบ 9 เดือนที่ผ่านมา ศวภ.มรส. ทำงานร่วมกับแม่ข่าย 5 แม่ข่าย ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลขุนทะเล อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เทศบาลตำบลกะปาง อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อแสน อำเภอบ้านลาด จังหวัดพังงา 4) องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดกระบี่ 5) องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เนา อำเภอกระบือ จังหวัดพังงา โดยมี อปท. ลูกข่ายทั้งสิ้น 118 อปท. ครอบคลุมใน 7 จังหวัดภาคใต้ตอนบน

วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ศักยภาพชุมชน ศวภ.มรส. ได้ดำเนินการ 2 กิจกรรมหลักควบคู่กันคือ

1) การพัฒนาระบบข้อมูลตำบล โดยการพัฒนาขีดความสามารถในการพัฒนาระบบข้อมูลตำบลแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เครื่องมือจากโปรแกรมฐานข้อมูล TCNAP (Thailand Community Network Appraisal Program) ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นโดยศูนย์วิจัยและพัฒนาสุขภาพชุมชน (ศวช.) สสส. สำนัก 3 เพื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้และจัดการข้อมูลของตำบลที่ทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูลและสร้างความเข้าใจอย่างเท่าเทียมกันและเน้นการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ เพื่อพัฒนาสู่ “ตำบลสุขภาพ” ฐานข้อมูล TCNAP นี้จะเก็บข้อมูลของตำบลโดย “นักจัดการข้อมูล” ของตำบลนั้นๆ ประกอบด้วยชุดข้อมูลพื้นฐานในระดับครัวเรือนและระดับชุมชน 7 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลทุนที่แสดงศักยภาพตำบล ข้อมูลการสื่อสาร ข้อมูลด้านการดูแลสุขภาพ ข้อมูลประชากร ข้อมูลสิ่งแวดล้อม ข้อมูลเศรษฐกิจชุมชน ข้อมูลการเมืองการปกครอง ทั้งหมดนี้จะ

ถูกรวบรวมเป็น Data Clearing House ของตำบล ซึ่งสามารถนำมาใช้และปรับปรุงให้ทันสมัยได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้เกิดความรู้ในการจัดระบบข้อมูลตำบลเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยเฉพาะเรื่อง เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในตำบล ให้มีสมรรถนะในการจัดการและการนำใช้ข้อมูล (นักจัดการข้อมูล) และเกิดเครือข่ายระบบข้อมูลในระดับตำบลที่สามารถขยายไปสู่ตำบลอื่นๆ ให้ครอบคลุมทั้งประเทศต่อไป

2) การพัฒนาศักยภาพการวิจัยชุมชนด้วยการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาแบบเร่งด่วน หรือ RECAP (Rapid Ethnographic Community Assessment Process) โดยพัฒนาทักษะการวิจัยชุมชน เทคนิควิธีการถอดบทเรียนและการเขียนสรุปข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนแก่ “นักวิจัยชุมชน” เพื่อค้นหาศักยภาพและทุนทางสังคมของชุมชน ทำให้ทราบถึงศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นชุดความรู้ในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับองค์กรชุมชนหรือหน่วยงาน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่

ทั้งนี้ข้อมูลจากทั้ง 2 กิจกรรมหลักดังกล่าว จะถูกสังเคราะห์ให้เห็นถึง จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ของชุมชน นำไปสู่การพัฒนาชุดโครงการ “วิจัยและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่” ซึ่งเป็นการใช้ข้อมูลจากชุมชนมาทำการวิจัยสร้างองค์ความรู้สู่การแก้ปัญหาตามข้อเท็จจริงที่ครอบคลุมรอบด้านของชุมชน โดยร่วมกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ 5 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เพื่อสร้างองค์ความรู้และพัฒนาระบบและกลไกการสนับสนุนงานวิจัยเชิงพื้นที่ (Research Mapping) สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เหมาะสมกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Research Project) การพัฒนาและสร้างนโยบายสาธารณะ (Public Policy) รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดการความรู้ และเสริมพลังเครือข่ายทั้งในระดับพื้นที่และระดับมหาวิทยาลัย

ทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ทำพันธกิจของตนเองอยู่บนหลักการพื้นฐานทั้ง 4 ประการ ของ “พันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม” กล่าวคือ การร่วมคิดร่วมทำแบบพันธมิตรและหุ้นส่วน (Partnership) ของ มรส. สสส. และ อปท. ในพื้นที่ ผลจากการร่วมคิดร่วมทำ ทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน (Mutual benefits) 3 ฝ่าย ได้แก่ มรส. สสส. และ อปท. (ชุมชนท้องถิ่น) ที่นำไปสู่การขยายผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปสู่ผลงานวิชาการ (knowledge sharing and scholarship) โดยพัฒนาเป็นชุดโครงการวิจัย และเกิดผลกระทบต่อสังคมที่ประเมินได้ (measurable social impact) ในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาวิถีการเรียนรู้ของชุมชน การเรียนรู้ของชุมชนในการจัดการตนเอง ซึ่งวัดได้จากผลการวิจัยจากชุดโครงการวิจัยและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ และจากสิ่งอื่นๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้นต่อไป

สิเกาโมเดล: การจัดการชุมชนชายฝั่ง

งานวิจัย มทร. ศรีวิชัยรับใช้สังคม

ผศ.ดร.อภิรักษ์ สงรักษ์

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

การจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของจังหวัดตรัง มีความเปลี่ยนแปลงในทางบวกอย่างต่อเนื่อง ด้วยความพยายามผลักดันกลไกการทำงานสู่กิจกรรมปฏิบัติในหลายพื้นที่ นอกเหนือจากคณะกรรมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของจังหวัดตรัง พัฒนาไปสู่คณะกรรมการระดับอำเภอ คณะกรรมการระดับตำบล สำหรับชุมชนประมงชายฝั่งรอบพื้นที่อ่าวสิเกาด้วย ซึ่งมีแนวชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 40 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเขาไม้แก้ว ตำบลบ่อหิน และตำบลไม้ผาด มีหมู่บ้านประมงชายฝั่ง 10 หมู่บ้าน ที่ใช้ประโยชน์จากทะเลและชายฝั่ง ย้อนหลังไปเมื่อ 10 ปี ที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ได้เริ่มต้นทำงานวิจัยและบริการวิชาการ ให้ชุมชนประมงชายฝั่งในพื้นที่อ่าวสิเกา ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่ 6 ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งตรัง มูลนิธิธันดามัน และชมรมประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง จนเกิดแนวคิดการยกระดับสร้างเครือข่ายการทำงานด้านทะเลและชายฝั่งในอ่าวสิเกา ภายใต้ชื่อ "คณะทำงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวสิเกา" โดยมีนายอำเภอเป็นประธานคณะทำงาน นับเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงานแบบมีส่วนร่วมของพื้นที่อ่าวสิเกา

การจัดการประมงโดยชุมชนมีส่วนร่วมในพื้นที่อ่าวสิเกา ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากโครงการวิจัยการจัดการประมงชายฝั่งพื้นที่อ่าวสิเกาของ ผศ. อภิรักษ์ สงรักษ์ และทีมวิจัยจากคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (มทร. ศรีวิชัย) โดยได้รับการหนุนเสริมจากหน่วยงาน

ภาครัฐและภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหรือผู้นำหน่วยงานของภาครัฐ พบว่ากระบวนการจัดการประมงโดยชุมชนมักเกิดความล่าช้าและชะงักลงในบางครั้ง ชุมชนชายฝั่งอ่าวสิเกาเรียนรู้และตั้งรับการเปลี่ยนแปลงในประเด็นดังกล่าว จึงพัฒนากลไกการทำงานเป็นเครือข่ายการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอ่าวสิเกา (Coastal Resources Management Networks-Sikao Bay) หรือ COREMAN-Sikao Bay ซึ่งเป็นการดำเนินงานที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง ดังวลีที่ว่า “หากเราจัดการคนได้ เท่ากับเราจัดการทรัพยากรได้” เครือข่ายมีเป้าหมายเพื่อต้องการเชื่อมโยงกลุ่มคนที่มีแนวคิดทำงานเพื่อพัฒนาชุมชน มาร่วมแลกเปลี่ยน ปกษาหารือกัน เกี่ยวกับการทำงานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งรอบอ่าวสิเกา และช่วยแบ่งเบาภาระการทำงานด้านการจัดการอ่าวสิเกา

ปี พ.ศ. 2554 มทร. ศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง รับเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเสวนาเสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายชุมชนชายฝั่งในการอนุรักษ์พะยูน หญ้าทะเลและฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตามพื้นที่ภูมินิเวศอ่าวสิเกา โดยมีผู้แทนชุมชนชายฝั่ง ส่วนราชการในอำเภอสิเกา นักวิชาการ ราชภัฏชุมชน เข้าร่วมการเสวนา ผลการปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ทำให้นักวิชาการจาก มทร. ศรีวิชัย ได้เรียนรู้ความต้องการของเครือข่ายการจัดการทรัพยากรชายฝั่งอ่าวสิเกาที่ต้องการพัฒนาแนวทางการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในพื้นที่อ่าวสิเกาให้เกิดความยั่งยืน การขอมลความต้องการของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การที่หน่วยงานภาครัฐยอมรับข้อเสนอจากชุมชนชายฝั่ง ได้กลายเป็นแนวคิดของการจัดการร่วม (Co-Management) ที่เรียกว่า “สิเกาโมเดล” ต้นแบบการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วม

“สิเกาโมเดล” คือตัวอย่างการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมที่นำองค์ความรู้ทางวิชาการไปปรับใช้กับความต้องการของชุมชนชายฝั่งและภาครัฐในพื้นที่ โดยการกำหนดให้ชุมชนที่มีจุดเด่นในแต่ละด้านเริ่มต้นพัฒนาและจัดการกิจกรรมที่ตนเองมีความสามารถซึ่ง มทร. ศรีวิชัย ได้เข้าไปศึกษาวิจัยและบริการวิชาการให้ชุมชนไปพร้อมๆ กัน โดยเริ่มต้นทำงานยกระดับชุมชนที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงปลากะชังบ้านพรุจูด หมู่ที่ ๒ ตำบลบ่อหิน อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ตั้งแต่ช่วงการก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจฯ หลังจากชายฝั่งอันดามันประสบภัยพิบัติสึนามิ ผลครั้งนั้นทำให้เกษตรกร ที่เลี้ยงปลาในกระชังบ้านพรุจูดได้รับความเสียหาย ระยะเวลาเกษตรกรต้องช่วยเหลือตนเองพอให้กลับสู่การเลี้ยงสัตว์น้ำให้เร็วที่สุด ครั้นเมื่อความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาฟื้นฟูเยียวยา เกษตรกรบ้านพรุจูดจึงใช้วิกฤติสู่โอกาสในการสร้างกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้เกิดความร่วมมือกัน ในที่สุดก็ประสบความสำเร็จเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีผลงานเป็นที่ประจักษ์คือรางวัลสถาบันเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ ด้านเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง ต่อมาได้พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชื่อมโยงกับวิถีวัฒนธรรมชุมชน ในชื่อของ “บ่อหินฟาร์มสเตย์” จนได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และได้รับรางวัลกสิกรท่องเที่ยวจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มทร. ศรีวิชัย ยังคงพัฒนาและต่อยอดความรู้ให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงปลากะชังบ้านพรุจูด เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยมีกิจกรรมปลูกฟื้นฟูทะเลบริเวณอ่าวสิเกาเพื่อเพิ่มพื้นที่แหล่งหญ้าทะเล สำหรับเป็นแหล่งอาหารและแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน โดยทีมวิจัยจาก มทร. ศรีวิชัย ได้พัฒนาเทคนิคการเพาะอนุบาลหญ้าทะเล และวิธีการปลูกหญ้าทะเลแบบยาว ด้วยวิธีเพาะเมล็ด เพื่อให้ชุมชนนำไปเป็นกิจกรรมการอนุรักษ์และการเรียนรู้ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงปลากะชังบ้านพรุจูด กลายเป็นชุมชนต้นแบบ “ธนาคารต้นกล้าหญ้าทะเล” แห่งแรกของประเทศไทย ซึ่งตลอดระยะเวลา 6 ปีที่ผ่านมา ได้จัดกิจกรรมอนุรักษ์หญ้าทะเลให้กับผู้ที่สนใจ มากกว่า 20,000 คน สามารถเพิ่มพื้นที่ปลูกหญ้าทะเลมากกว่า 100 ไร่ พบว่าบริเวณที่ปลูกหญ้าทะเลมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น หญ้าทะเลที่มีอายุตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป สามารถออกผลขยายพันธุ์ได้เองในธรรมชาติ บางพื้นที่พบร่องรอยพะยูนเข้ามากินหญ้าทะเลมากขึ้น

มทร. ศรีวิชัย ได้ร่วมกับศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงปลากะชังบ้านพรุจูด ใช้กิจกรรมการปลูกฟื้นฟูหญ้าทะเลสู่การขยายผลการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งไปยังชุมชนต่างๆ ในพื้นที่อ่าวสิเกา ภายใต้แนวคิด “ปล่อยพันธุ์ปูม้า ปลูกหญ้าทะเล” เพื่อให้ชุมชนชายฝั่งได้ช่วยกันอนุรักษ์และบริหารจัดการทรัพยากรปูม้าให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เนื่องจากผลงานวิจัยพบว่าสถานการณ์การประมงปูม้าในอ่าวสิเกาตั้งแต่ปี 2547 พบผลผลิตปูม้ามากกว่าร้อยละ 40 เป็นปูม้าขนาดเล็ก การจัดการประมงปูม้าด้วยการกำหนดมาตรการในการทำประมงอย่างมีความรับผิดชอบ ต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจและการยอมรับจากชาวประมงในแต่ละพื้นที่ การสร้างความตระหนักและจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรปูม้า จะสามารถกระตุ้นความรับผิดชอบให้ชาวประมงได้รวดเร็วยิ่งขึ้น กิจกรรมการอนุรักษ์ปูม้าที่เรียกว่า “ธนาคารปูม้าแบบโรงเพาะฟักชุมชน” หรือ “Crab Bank” โดยนำปูม้าเพศเมียที่มีไข่ออกกระดองมาเพาะฟักในถัง เพื่อให้ปล่อยไข่และฟักเป็นตัวอ่อนปล่อยกลับคืนธรรมชาติก่อนนำแม่ปูม้าไปใช้ประโยชน์ได้เชื่อมโยงให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการฟื้นฟูแหล่งหญ้าทะเลและกระตุ้นให้มีการเพาะฟักปูม้าปล่อยคืนสู่แหล่งหญ้าทะเลในอ่าวสิเกา

มทร. ศรีวิชัย ได้ใช้ฐานความรู้ที่เริ่มต้นให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงปลากะชังบ้านพรุจูด ขยายผลไปสู่ธนาคารปูม้าแบบโรงเพาะฟักชุมชนในบ้านแหลมมะขาม บ้านแหลมไทร ตำบลเขาไม้แก้ว บ้านปากคลองและบ้านโต๊ะบัน ตำบลบ่อหิน โดยคำนึงถึงความพร้อมและศักยภาพของชุมชนชายฝั่ง ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สร้างความเข้าใจ การฝึกปฏิบัติ การสร้างพี่เลี้ยงชุมชน และสร้างเครือข่ายชุมชนที่พร้อมหนุนเสริมและดูแลอย่างต่อเนื่อง

“สิเกาโมเดล” จึงเป็นการเรียนรู้ร่วมกันในการจัดการชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยใช้ฐานวิจัยผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านกระบวนการสร้างระบบหุ้นส่วนรับผิดชอบร่วมกัน โดย มทร. ศรีวิชัย ยึดถือเป็นพันธกิจสัมพันธ์สู่ชุมชน ที่จะรับผิดชอบชุมชนชายฝั่งทะเลอันดามัน และมุ่งมั่นให้ “สิเกาโมเดล” เป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนแบบพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต เพื่อเป็นต้นแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

โครงการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกร ด้านเกษตรอินทรีย์ เพื่อความมั่นคงด้านอาหาร และการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ

จังหวัดอุบลราชธานี

ผศ.ดร. อนิทรา ซาฮิร

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพันธกิจสังคม
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

พรรณนิ เสมอภาค

ผู้จัดการโครงการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรฯ

จังหวัดอุบลราชธานีมีพื้นที่ทั้งสิ้น 10,069,000 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 5,350,894 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูกข้าว ดังนั้นคุณภาพชีวิตของประชากรในจังหวัดอุบลราชธานีจึงขึ้นอยู่กับผลผลิตข้าวที่ได้ในแต่ละปี ทำให้จังหวัดมียุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรโดยการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิปลอดภัยจากสารพิษและข้าวหอมมะลิอินทรีย์ แต่พบว่าผลผลิตข้าวส่วนใหญ่ในจังหวัดเป็นผลผลิตที่เกิดจากระบบการเกษตรแบบใช้สารเคมี ทำให้ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรสูงขึ้นและส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและผู้ที่อยู่ใกล้เคียงในระยะยาว มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้เสนอโครงการเสริมสร้างศักยภาพเกษตรกรอินทรีย์เพื่อความมั่นคงด้านอาหารและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อขอรับทุนสนับสนุนจากสหภาพยุโรป ในการส่งเสริมและสนับสนุนการทำเกษตรอินทรีย์ที่ครบวงจร สร้างความมั่นคงด้านอาหารและลด

ความเสี่ยงจากการปรับตัวด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรด้านการทำเกษตรอินทรีย์สร้างความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่

การขอรับทุนในครั้งนี้ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีดำเนินงานร่วมกับมูลนิธิประชาสังคมอุบลราชธานี เมื่อได้รับการสนับสนุนทุนคณะทำงานได้ไปศึกษาดูงานที่มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่ได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ครบวงจรกลับจากการดูงานคณะทำงานได้ร่วมกันวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียและผู้ที่เกี่ยวข้องด้านเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ พบว่า สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมีความสนใจประเด็นสุขภาพของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการใช้สารเคมี จึงได้ประสานหน่วยงานด้านความปลอดภัยด้านอาหารและขับเคลื่อนเรื่องสมัชชาสุขภาพในสำนักงานสาธารณสุข นอกจากนั้นคณะทำงานได้ประสานงานความร่วมมือในการขับเคลื่อนร่วมกับมูลนิธิสื่อสร้างสุขอุบลราชธานี ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้ดำเนินงานด้านการสร้างความปลอดภัยด้านอาหารและตลาดสีเขียว รวมทั้งขอพบและชี้แจงโครงการกับภาคราชการที่เกี่ยวข้อง คือสำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเพื่อให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือในการทำงาน

จากการประสานงานกับภาคส่วนต่างๆ ที่มีแนวคิดในการทำงานขับเคลื่อนในประเด็นเดียวกัน ทำให้โครงการฯ ได้พันธมิตรในการทำงานเพิ่มขึ้น เมื่อแต่ละส่วนงานต่างๆ จะจัดงานเกี่ยวกับเกษตร

อินทรีจะเชิญคณะทำงานและเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการของมหาวิทยาลัยเข้าร่วมงานเหล่านั้นด้วย ทำให้เกษตรกรในโครงการฯ ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากโครงการและจากส่วนราชการต่างๆ เมื่อดำเนินการมาระยะหนึ่งทางคณะทำงานพร้อมภาคีเครือข่าย เห็นว่าควรนำเรียนผู้ว่าราชการจังหวัดให้รับทราบเกี่ยวกับความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน ประกอบกับทางมูลนิธิสื่อสร้างสุขจะจัดงานตลาดนัดสีเขียวเพื่อเป็นสถานที่ให้เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ได้มีสถานที่ในการจำหน่ายสินค้า ทางมหาวิทยาลัยซึ่งมีงบประมาณในการดำเนินงานส่วนของตลาดสีเขียวได้เข้าร่วมงานกับมูลนิธิสื่อสร้างสุข เพื่อให้การทำงานเป็นเนื้อเดียวกัน แทนที่แต่ละกลุ่มจะแยกกันทำการเปิดงานตลาดสีเขียวได้เชิญผู้ว่าราชการจังหวัดและหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมงาน โดยได้รับการสนับสนุนจากสาธารณสุขจังหวัด ภาคีที่ทำงานได้ร่วมกันพิจารณาหาพื้นที่เหมาะสมที่จัดงานตลาดสีเขียว เห็นว่าควรจัดในสถานที่ซึ่งมีคนมาเที่ยวหรือซื้อของอยู่แล้ว จึงมุ่งความสนใจเรื่องสถานที่ไปที่ห้างสรรพสินค้าในพื้นที่พบว่าห้างสุนีย์ แกรนด์ เคยจัดงานสินค้าโครงการหลวงและมีความสนใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ จึงเข้าพบเจ้าของห้างและได้รับความอนุเคราะห์ให้ใช้สถานที่โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

ผลสำเร็จจากการจัดงานตลาดนัดสีเขียวอย่างเป็นทางการครั้งแรก ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีทางเลือกในการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยเพิ่มขึ้น และเกษตรกรเกิดกำลังใจ จึงมีแนวคิดว่าจะจัดทุกเดือน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ในช่วงแรกมีการทดลองเปลี่ยนสถานที่ในการจัดแต่ละเดือน และมีการประเมินผลร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายกับกลุ่มเกษตรกร จากการทดลองเปลี่ยนสถานที่ เกษตรกรให้ความเห็นว่าไม่เหมาะสม เพราะสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่นำมาจำหน่ายมีทั้งข้าว ผัก ผลไม้ ทำให้การจัดสถานที่กลางแจ้งมีปัญหาเกี่ยวกับผักที่นำมาจำหน่าย เพราะความร้อนทำให้ผักไม่มารับประทาน จึงร่วมกันหาแนวทางแก้ไข มีข้อเสนอว่าควรประสานไปที่ห้างสุนีย์ แกรนด์ เพื่อขอจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ทุกเดือน ซึ่งทางห้างไม่ขัดข้องและจัดสรรพื้นที่ชั้น G หน้าศูนย์อาหารให้ เมื่อจำหน่ายไประยะหนึ่งมีผู้สนใจต้องการให้จัดทุกสัปดาห์ ทางภาคีเครือข่ายที่ทำงานกลุ่มเกษตรกรและตัวแทนของห้างได้ปรึกษากัน และเสนอผู้บริหารห้าง ทางห้างไม่ขัดข้องจึงเกิดตลาดนัดสีเขียวทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เดือนมีนาคมที่ผ่านมา

จากการดำเนินงานในรูปแบบเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน เกษตรกร และมหาวิทยาลัย ทำให้มีการประกาศนโยบายวาระเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดอุบลราชธานี “อุบลราชธานีเมืองแห่งเกษตรอินทรีย์”

ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2557 พร้อมทั้งมีคำสั่งที่แต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัดในการตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการดำเนินงาน “ศูนย์เกษตรอินทรีย์” ตั้งที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เพื่อทำการขับเคลื่อนการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ครบวงจร ส่วนจังหวัดมีการจัดโครงสร้างและกลไกการทำงาน สนับสนุนการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเกษตรอินทรีย์ จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ มีแผนยุทธศาสตร์หลักด้านการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ ตามวาระเกษตรอินทรีย์ จังหวัดอุบลราชธานี และคณะทำงานเกษตรอินทรีย์ จังหวัดอุบลราชธานี ได้เสนอแผนปฏิบัติการส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ครบวงจร เพื่อบรรจุในแผนงบประมาณประจำปี 2559

ความร่วมมือกันของภาคส่วนต่างๆ ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดอุบลราชธานีมีความชัดเจน เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่มีความใกล้ชิดกันมากขึ้นจากการที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่มีการจัดอย่างสม่ำเสมอ สร้างเป็นเครือข่ายในกลุ่มเกษตรกร ตลอดจนผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนโดยในช่วงบ่ายวันเสาร์ที่มีการจัดตลาดนัดสีเขียว กลุ่มผู้สนใจเรื่องเกษตรอินทรีย์มีการนัดพบเพื่อพูดคุยกันเกี่ยวกับการดำเนินงานในเรื่องต่างๆ รวมทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน จากผลการการทำงานทำให้เห็นว่าการร่วมมือที่ทำงานในลักษณะเครือข่ายเกิดการเสริมพลังซึ่งกันและกัน การทำงานของทุกฝ่ายประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าที่คาดไว้ การตั้งใจจริงและการมีมิตรร่วมทางทำให้คนทำงานไม่รู้สึกโดดเดี่ยวและมีกำลังใจในการทำงานเพิ่มมากขึ้น

การพัฒนาสู่ ความเป็นมหาวิทยาลัย สร้างสรรค์ 360°ผ่านแนวคิด

ดร.เพ็รยา หานวพงศ์พันธ์

ผู้อำนวยการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

Creative Convergence

ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การเรียนรู้แบบมิติเชิงเดียวที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเฉพาะทางเพียงอย่างเดียว อาจจะไม่สามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก ดังนั้น การเตรียมความพร้อมสำหรับบัณฑิตในการก้าวสู่เวทีการทำงาน และการแข่งขันในโลกปัจจุบันและอนาคต จึงจำเป็นต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาและการพัฒนาศักยภาพความรู้เชิงลึก และความรอบด้านเชิงกว้าง ด้วยการบูรณาการองค์ความรู้ของศาสตร์และศิลป์แขนงต่างๆ ที่มีความแตกต่างเข้าด้วยกัน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งต่อตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ เล็งเห็นความสำคัญของการเป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งพัฒนาการเรียนการสอนแบบ Creative Convergence อย่างต่อเนื่อง ซึ่งหมายถึง การออกแบบกระบวนการเรียนการสอนแบบ 360 องศา ที่บูรณาการองค์ความรู้ของศาสตร์และศิลป์ซึ่งมีความแตกต่างและหลากหลายเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่สร้างสรรค์ 360° ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และสิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงที่เน้นโครงการเป็นฐานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกๆ ระดับทั้งระดับภาคีวิชา คณะวิชา สถาบัน องค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน รวมทั้งศิษย์เก่าและสมาคมวิชาชีพ ภายใต้สภาพแวดล้อมสร้างสรรค์ (Creative Environment) อันจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนสู่การเป็นผู้ประกอบการที่สร้างสรรค์ (Creative Entrepreneur)

หัวใจสำคัญของ Creative Convergence Education คือ การออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่นำ “ความคิดสร้างสรรค์” มาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการบูรณาการร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกรุงเทพกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแบบ 360 องศา โดยมีคณะนิเทศศาสตร์ทำหน้าที่เป็น “สื่อกลาง” ในการประสานการทำงานร่วมกันเพื่อเชื่อมต่อให้เกิดความรู้และทักษะแบบสหวิทยาการ เช่น ความรอบรู้เชิงวิชาการและวิชาชีพ ทักษะด้านคนและสังคม ความคิดสร้างสรรค์ จิตวิญญาณผู้ประกอบการ และกระบวนการคิดแบบสากล ที่จะตอบโจทย์การผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะเหมาะสมและตอบโจทย์สังคมแบบพหุมิติในศตวรรษที่ 21

ภายใต้แนวคิดดังกล่าว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ได้พัฒนาโครงการสร้างสรรค์ที่ตอบโจทย์**มิติด้านธุรกิจ** โดยริเริ่ม “โครงการ BU Startup” การบ่มเพาะผู้ประกอบการสร้างสรรค์รุ่นใหม่เพื่อสังคม จากการประชุมหารือเรื่องความร่วมมือเชิงนโยบายระหว่างหลายคณะวิชา อาทิ 1) คณะวิชาในกลุ่ม Creative Business Cluster เช่น บัญชี บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ความเป็นผู้ประกอบการ 2) คณะวิชาในกลุ่ม Creative Technology Cluster เช่น วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ 3) คณะวิชาในกลุ่ม Creative Media and Arts Cluster เช่น นิเทศศาสตร์ ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และมนุษยศาสตร์และการจัดการท่องเที่ยว เมื่อทุกคณะวิชาเห็นชอบด้วยหลักการ จึงแต่งตั้งคณะทำงานซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละคณะฯ มาทำงานร่วมกับศิษย์เก่า องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันออกแบบการเรียนการสอนตลอดภาคการศึกษาในรูปแบบ Project-based Learning มุ่งตอบโจทย์ความต้องการของตลาด อุตสาหกรรม และสังคมเป็นสำคัญ

โครงการ BU Startup เริ่มดำเนินการเมื่อปีการศึกษา 2557 ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โดยการนำแคมเปญ “หลงรักประเทศไทย” มาเป็นโจทย์ให้กับนักศึกษาจากหลากหลายคณะได้เรียนรู้ร่วมกันด้วยการนำความรู้และทักษะของผู้เรียนแต่ละคน มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการสร้างสรรค์ผลงานเชิงนวัตกรรม จำนวนทั้งสิ้น 8 Prototypes ของ Mobile Applications ที่ตอบโจทย์ แคมเปญดังกล่าว โดยมีนักวิชาชีพจากหลายองค์กรมาเป็น คณะกรรมการตัดสินผลงานชนะเลิศที่ ททท. สามารถนำไปต่อยอดให้ เกิดขึ้นจริงได้ โครงการ BU Startup ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ติดต่อกันในทุกภาคการศึกษา ซึ่งฤดูกาลที่ 4 จะจัดขึ้นในเดือนสิงหาคม 2558 นี้ ร่วมกับบริษัท get links เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จริง ทำจริง ล้มจริง เจ็บจริง และลุกขึ้นมาสร้างความสำเร็จได้จริง กับบรรดาผู้เชี่ยวชาญจาก Tech Startup Community ชำนาญในประเทศไทย

สำหรับในมิติชุมชนและสังคม มหาวิทยาลัยกรุงเทพได้ริเริ่ม “โครงการ BUSR (Bangkok University Social Responsibility)” ซึ่งเป็นการก้าวสู่ปีที่ 8 ในการดำเนินงานสร้างสรรค์เพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างนักศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท คณาจารย์ และชุมชนที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายเดียวกัน คือ การร่วมสร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ตลาดนัดทางความคิดสร้างสรรค์ ชุมชนสร้างสรรค์ และกิจการเพื่อสังคมของชุมชน สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยบูรณาการความรู้เชิงวิชาการ ภูมิปัญญาชาวบ้าน และงานวิจัยเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนออกแบบกระบวนการดำเนินงานที่จะพัฒนาชุมชนในระดับท้องถิ่นให้มีศักยภาพ ในการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

ทั้งนี้ ในช่วง 2 - 3 ปีที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยกรุงเทพได้ทำงานร่วมกับหมู่บ้านศาลาแดงเหนือ ตำบลเชียงรากน้อย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ในการร่วมสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ชีวิต (Creative Life Museum) ให้แล้วเสร็จภายในปี 2560 โดยเริ่มต้นด้วยการจัดเวทีเสวนาสาธารณะ “มอญ ซ่อน ภูมิ ตอน ถอดรหัสคัมภีร์โบราณ” เรียนรู้จากปราชญ์ชุมชนในพื้นที่ เตรียมความพร้อมของเยาวชนและคนในพื้นที่ รวมทั้ง คณาจารย์และนักศึกษา และหน่วยงานพันธมิตรทางการศึกษา ที่จะร่วมวางแผน ดำเนินการจัดกิจกรรมระดมทุน “มอญ ซ่อน ภูมิ 1 และ 2” เพื่อสร้างและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านทั้งสื่อออฟไลน์และสื่อออนไลน์

สำหรับการตอบโจทย์ในมิติการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยกรุงเทพได้ริเริ่ม “โครงการ BUCCL (BU Creative Convergence Leadership)” หรือ “ผู้นำ 360°” โครงการพัฒนาความเป็นผู้นำนักสร้างสรรค์ในการปฏิรูปสังคม โดยทำงานร่วมกับ เครือข่ายร่วมพัฒนาศักยภาพผู้นำการสร้างสุขภาวะ (คศน.) และสภาวิชาชีพชาวและวิทย์โทรทัศน์ไทย มุ่งเน้นการทำงานเชิงบูรณาการระหว่างคณะนิเทศศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ และคณะมนุษย-

ศาสตร์ และการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาผู้นำแนวใหม่ที่มีศักยภาพในการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ 360 องศา ที่สามารถผลิตเนื้อหาและองค์ความรู้ที่มีมิติที่ง่ายต่อการสร้าง การเข้าถึงและสร้างความเข้าใจ สามารถสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างและหลากหลาย เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งมีภาวะผู้นำที่ไม่ได้มาเพียงคนเดียว แต่เชื่อมประสานกับคนอื่นๆ เป็นภาวะผู้นำร่วม (Collective Leadership)

ผู้นำ 360°

โครงการ **การพัฒนาผู้นำสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ 360 องศา** เพื่อการปฏิรูปสังคม

ดร.วราวุฒ ภัคทรัพย์ (อ.เอกชัย) (ประธานคณาจารย์และคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมและงานวิจัย)

เราต้องฝึกให้เรา
ชินกับความเขิน ชินกับความดี
ชินกับงานที่กะจะทำ สิ่งนี้คือสิ่งที่จะองค์ก่อนสอบไว้
พ่อแม่ก็สอน พระก็สอน ครูก็สอน
ซึ่งมันตรงกัน ถ้าคำถามแบบปกติ ๑ อัน
สู่ความบังเอิญแบบพอเพียง คุณจะไม่บังเอิญได้จริง
ขอให้เพียงพยายามทำต่อไปแล้วมันจะชินเอง

เรียนวันเสาร์ ถึงวันจันทร์
13 มิถุนายน - 20 มิถุนายน 2558
เวลา 19:00-21:00 น. และ 13:00-15:00 น.

เป็นวิทยากรพิเศษในโครงการ
COM653
Development Communication (CA3)
L4435
Basic Skills in Legal Practice

เปิดรับสมัครนักศึกษาที่สนใจ
เข้าร่วมโครงการ
ทุกวันจันทร์ 7 มิ.ย. 58

สมัครด่วน
รับจำนวนจำกัด

ติดต่อ: 02-0502298
โทร. 02-0502298
02-0502298

โครงการผู้นำ 360 องศา รุ่นที่หนึ่งนั้น ผู้เรียนต่างคณะวิชา ได้ออกไปเรียนรู้ร่วมกันกับคุณครูต้นแบบในพื้นที่จริงในสังคมซึ่งเต็มไปด้วยประเด็นปัญหาที่มีความแตกต่างและหลากหลาย อาทิ การไปเรียนรู้ร่วมกับแม่และเด็กเร่ร่อนไร้สัญชาติจนได้ประเด็นสำคัญของใบรับรองการเกิดของเด็กเร่ร่อน การลงพื้นที่ทำอูมตม จ. ชลบุรี เพื่อเรียนรู้ว่ากระบวนการทางธุรกิจอยู่ร่วมกับชาวบ้านได้อย่างไร ลงพื้นที่ไปคุยกับผู้ป่วยในโรงพยาบาลศิริราชเพื่อค้นหาเหตุผลว่าทำไมผู้ป่วยจึงต้องยอมที่จะเดินทางจากจังหวัดไกลๆ มารักษาที่ศิริราช เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้นำรุ่นใหม่มักจะนำประเด็นต่างๆ ที่ได้เรียนรู้มาต่อยอด สื่อสาร และขยายเครือข่ายหาแนวร่วมที่จะหาแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน

ก้าวต่อไปของมหาวิทยาลัยกรุงเทพคือ การจัดตั้งศูนย์ BU Engagement Center ซึ่งจะทำหน้าที่ขับเคลื่อนกระบวนการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคมอย่างเป็นระบบ โดยมีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาผู้นำคณาจารย์ 360 องศา ผู้นำนักศึกษา 360 องศา อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนางานวิจัย วิชาการ และวิชาชีพ พร้อมทั้งให้บริการวิชาการกับสังคม ประสานงานเครือข่ายพันธมิตรทั้งระดับชาติและนานาชาติ ระดมทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงาน รวบรวมองค์ความรู้ใหม่ที่ได้มาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออฟไลน์และออนไลน์อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และสามารถต่อยอดผลลัพธ์สู่การร่วมสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

เปิดความ FUN มินัส

22-24 พฤษภาคม 2558
ณ โรงแรมอิมพีเรียล-ศูนย์
การประชุมฯ สหิวัน งามนครนิคม

กิจกรรม **ความคิด พิชิตมัน** (สัมมนา)

BU CREATIVE GANG * ร่วมกันกับ ไอเดีย

แนะนำ National Co-ordinating Centre for Public Engagement (NCCPE), UK

NCCPE

เป็นองค์กรกลางในการส่งเสริมและสนับสนุนมหาวิทยาลัยในประเทศสหราชอาณาจักรให้มีการทำงานเพื่อสังคมมากขึ้น ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2008 โดยได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินงานจาก Higher Education Funding Council for England (HEFCE), RCUK และ Wellcome Trust ในการเป็นศูนย์ประสานงานกลางของศูนย์แห่งความร่วมมือที่ทำงานเพื่อสังคม 6 ศูนย์ที่เรียกว่า Beacons for Public Engagement ทั้งนี้ University of Bristol และ University of the West ได้รับเลือกให้เป็นผู้ดูแล NCCPE ตั้งแต่ปี 2008 เป็นต้นมา ในด้านการทำงานของ NCCPE นั้นจะครอบคลุมการแลกเปลี่ยนกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัยกับสังคมทั้งทางด้านวิชาการ ผลประโยชน์ และงานวิจัยโดยเน้นกระบวนการทำงานแบบสองทาง มีการติดต่อสื่อสารปฏิสัมพันธ์และรับฟังซึ่งกันและกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างประโยชน์ร่วมกัน ในด้านการส่งเสริมพันธกิจมหาวิทยาลัยเพื่อสังคมนั้น NCCPE ได้ดำเนินกิจกรรมหลายประการทั้งในระดับมหาวิทยาลัย เช่น สนับสนุนมหาวิทยาลัยให้บรรจุเรื่อง public engagement ไว้ในแผนยุทธศาสตร์ รวบรวมเอกสารหลักฐาน (evidence based) ของการทำงานเพื่อสังคม จัดเวทีและกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนวิถปฏิบัติที่ดี และในระดับบุคคล เช่น อาจารย์ นักวิจัย และนักศึกษา ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับสังคม ในมิติต่างๆ นอกจากนี้ ยังมีบริการฝึกอบรม และให้คำปรึกษา จัดหลักสูตรทั้งสำหรับนักศึกษาปริญญาเอก (เช่น การพัฒนากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานเพื่อสังคม ประเด็นวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ public engagement) สำหรับ

ดร.นงเยาว์ เปรมกมลบุตร

ผู้ช่วยเลขาธิการ Engagement Thailand

บุคลากร (เช่น การประเมินงานเพื่อสังคม การวัดผลกระทบที่เกิดขึ้น) และการฝึกอบรมในเชิงประเด็น ตามความต้องการของมหาวิทยาลัย (เช่น quality engagement, creative evaluation methods และ engagement skills) นอกจากนี้ NCCPE ยังได้พัฒนาเครื่องมือที่เรียกว่า The EDGE ขึ้นเพื่อให้มหาวิทยาลัยประเมินตนเองด้านพันธกิจเพื่อสังคม จัดประกวดโครงการเพื่อสังคมและจัดประชุมวิชาการประจำปีขึ้นทุกปีในช่วงต้นเดือนธันวาคม ซึ่งปีที่ผ่านมา theme คือ “Captivating places; captivating ideas; Captivating people: unlocking the potential of curiosity-driven engagement” รูปแบบการประชุมประกอบด้วยการนำเสนอหลักการ แนวคิดและประเด็นใหม่ๆ ที่อยู่ในความสนใจ รวมทั้งมีการนำเสนอกรณีศึกษา ในห้องย่อยๆ ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ เช่น storytelling, workshop, seminar, presentation และโปสเตอร์ สำหรับในปี 2558 นี้ NCCPE ได้กำหนดจัดการประชุมระหว่างวันที่ 2-3 ธันวาคม 2558 ที่เมือง Bristol ประเทศสหราชอาณาจักรใน theme “Engaging with Impacts” ซึ่งทางสถาบันคลังสมองของชาติจะจัดโครงการไปเข้าร่วมการประชุมดังกล่าวด้วย โดยจะแจ้งรายละเอียดให้ทราบในโอกาสต่อไป

คณะผู้จัดทำ

- ดร.นงเยาว์ เปรมกมลบุตร
- นางสาวราพร ธีร์กัลยานพันธ์ุ์
- นางสาวพัชยา มาสมบูรณ์

Engagement Thailand
พันธมิตรกับมหาวิทยาลัยกับสังคม

สำนักประสานงานชั่วคราว สถาบันคลังสมองของชาติ
เลขที่ 539/2 อาคารมหานครชัยภูมิ ชั้น 22B ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 0 2640 0461 โทรสาร 0 2640 0465